

Слово про Вчителя

У кінці вісімдесятих років, коли керівник ВНЗ обирали, в Умані виникла необхідність обрати ректора місцевого педагогічного інституту. Серед претендентів (їх було чотири) був і О. А. Захаренко, Народний учитель СРСР, академік АПН Радянського Союзу. П'ятим претендентом, до речі, не з власної ініціативи, а з подання Міністерства освіти України був я. Коли мене вже обрали на цю посаду, ми при зустрічі з О. А. Захаренком якимось торкнулися питання ректорства в Умані. Олександр Антонович висловився так: «Я не був упевнений в тому, що посада ректора – моя посада. В школі я і вчитель, і вихователь, і директор. А в інституті? Та й не кандидат я ніяких наук». Так він висловився.

Взагалі він був дуже тонкою, делікатною, шляхетною людиною, що підтвердилося і в цій ситуації. Керувати людьми з ученими званнями, науковими ступенями він не наважився, хоча у свідомості педагогічної і наукової еліти був давно визнаним ученим, дослідником, визнаним на всю нашу тоді безкраю Батьківщину дійсним членом Академії педагогічних наук СРСР. Факт обрання мене ректором Олександр Антонович сприйняв схвально, зразу висловив готовність допомогти, і все життя, скільки було нам відпущено Всевишнім трудитися разом на Черкащині, він мене підтримував.

Пам'ятаю якимось промайнула в мене думка: а чому Олександр Антонович не міг би працювати в інституті? Яка б то була могутня сила – в нас працює сам Олександр Антонович Захаренко! Тут же негайно, не відкладаючи цю справу «на потім», я телефоном домовився про зустріч і поїхав у Сахнівку. По дорозі мене турбувала лише одна думка: «Боже, допоможи, щоб працівникам Черкаського педагогічного інституту не прийшла ця ідея раніше, щоб вони мене не випередили». Не випередили... Не довго вагаючись, Олександр Антонович згодився увійти до складу кафедри педагогіки. Він у нас керував і написанням дипломних робіт, і педагогічною практикою, часто виступав і з лекціями перед студентами.

Складно згадати всі наші зустрічі з Олександром Антоновичем, їх було дуже багато і в школі, і в нього вдома, і в Умані. Якимось він відвідав мене в лікарні, де я лежав під наглядом завідувача кардіологічним відділенням, його рідного брата Василя Антоновича Захаренка. І ця зустріч, і всі решта були

роздумами про нашу школу, інститут, проблеми нового часу. Іноді ми розходимось в поглядах, але переважно були однодумцями.

Привозив я у Сахнівку і своїх аспірантів, викладачів. То були цікаві і корисні зустрічі: молодь училася в корифея, а мудрий сільський мислитель черпав у молодих наснагу до подальших звершень. Сахнівська школа – авторська, оскільки творилася не на основі директив, постанов чи рішень згори, а на засадах її автора, Олександра Антоновича Захаренка. Це школа майбутнього, в якій кожна хвилина змістовна, наповнена напруженою інтелектуальною працею, а кожен сантиметр її території – виховний простір. Домінантною, об'єднувальною ланкою тут була праця творчого та виховного спрямування.

Предметом особливої гордості О. А. Захаренка було створення спільними зусиллями дітей, їх учителів та батьків матеріальної бази школи. Зокрема, збудовано корпус початкової школи з ігровими і танцювальними залами, музичним салоном, профілакторієм, зимовим та літнім басейнами, спортивним залом, кімнатою для гурткової роботи. Тут є також планетарій, обсерваторія, стадіон, дендропарк, навчально-господарське поле, музей Миру, та історико-краєзнавчий «Моя маленька Батьківщина», невеличкий машино-тракторний парк, мінізавод з випуску плат, відеосалон у літаку Як-40, Криниця Совісті, Поляна Пам'яті.

У Сахнівській школі була гарна традиція – проводити щоденні шкільні лінійки, на яких проголошувалися знамениті п'ятихвилинні «проповіді» – етичні бесіди, які будувалися на основі шкільного життя, проблем навчання, виховання, участі у шкільних заходах батьків, всі мешканці села, які з інтересом слухали ці передачі. А ще на цих радіолінійках діти чекали з особливим захопленням інтелектуальних розминок, що налаштовували всіх дітей на здобуття знань на уроках. За правильну відповідь чи цікаве та оригінальне запитання учень чи учениця отримували приз. Закінчувалася лінійка вітанням мешканців села, учнів, учителів з днем народження чи сімейним святом, підняттям під звуки Гімну України державного Прапора.

Розповідав мені про ці лінійки Олександр Антонович з великим захопленням ще й тому, що на прикладі доводив мені їх особливу виховну цінність в наповненості щоденно новим змістом, свіжою інформацією про новини села, а особливо – цікавою розумовою розминкою, питаннями, відповіді на які доводилося у вільний час шукати в бібліотеці не тільки дітям, а й допитливим дорослим.

Пригадую такий випадок. Виходимо ми зі школи на подвір'я і на сходах нам назустріч біжить шестикласниця (прізвище чи ім'я її я, на жаль, не запам'ятав). Олександр Антонович її зупиняє, знайомить нас і пропонує дівчинці задати мені запитання, ніби ми перебуваємо на лінійці. Вона буквально на мить задумалася і запитала, чи знаю я, в якій країні живе найбільша в світі жаба? Я, ясна річ, цього не знав. Але оцініть цю, на перший погляд, просту і в той же час оригінальну знахідку, як ці запитання – відповіді на лінійці! А якою світлою була радість перемоги учня та його батьків, який дав миттєво відповідь на запитання, чи відчуття пошуку і перемоги, коли всією школою шукали правильну відповідь, врешті, знаходили, а потім озвучували її на лінійці!

Олександр Антонович мав свій особливий погляд на шкільні традиції і вважав, що у їх змісті слід шанувати лише ті, що дають пошук нового.

Вже декілька літ як Олександр Антонович пішов від нас. Лише зараз ми починаємо розуміти повною мірою велич таланту цього видатного Учителя, педагога, мислителя, продовжувача ідей В. О. Сухомлинського.

В. Г. Кузь,
доктор педагогічних наук,
професор, заслужений діяч науки і
техніки України, дійсний член
Національної Академії педагогічних
наук України,
зав. кафедри дошкільної
педагогіки та психології
Уманського державного педагогічного
університету імені Павла Тичини.